

RESSENYA A TOLDRÀ, ALBERT. *PER LA REIXETA. SOL LICITACIÓ SEXUAL EN CONFESSIÓ DAVANT LA INQUISICIÓ DE VALÈNCIA (1651-1819)*, VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2017. 224 pp. ISBN: 978-84-9134-052-2; I ROSELLÓ SOBERÓN, ESTELA. *ENFERMAR Y CURAR. HISTORIAS COTIDIANAS DE CUERPOS E IDENTIDADES FEMENINAS EN LA NUEVA ESPAÑA*, VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2017. 214 pp. ISBN: 978-84-9134-057-7

REVIEW TO TOLDRÀ, ALBERT. *PER LA REIXETA. SOL LICITACIÓ SEXUAL EN CONFESSIÓ DAVANT LA INQUISICIÓ DE VALÈNCIA (1651-1819)*, VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2017. 224 pp. ISBN: 978-84-9134-052-2; & ROSELLÓ SOBERÓN, ESTELA. *ENFERMAR Y CURAR. HISTORIAS COTIDIANAS DE CUERPOS E IDENTIDADES FEMENINAS EN LA NUEVA ESPAÑA*, VALÈNCIA, PUBLICACIONS DE LA UNIVERSITAT DE VALÈNCIA, 2017. 214 pp. ISBN: 978-84-9134-057-7

JACOB MOMPÓ NAVARRO
jacobmompó@gmail.com

Universitat de València

De fa bastants anys ja que els materials documentals que contenen tota mena de processos judicials –inquisitorials o no– s’han convertit en una font valuosíssima per conèixer la mentalitat de la població del passat. I no sols això: fins i tot, a través de les veus que se’ns conserven allà dins, hem pogut esbrinar, fins i tot, els usos lingüístics, en molts casos, o, encara, els diferents accents –els dialectes– que feien servir els homes si les dones d’aquells temps –almenys, en la mesura que els escriptors prenien nota fidedigna dels parlars dels que responien davant de la justícia. Més encara, un sector de la població que poques vegades pren relleu en la història, com és el de les dones, també a través d’aquests documents han aconseguit tenir una veu diferenciada de cara als historiadors i, de retruc, de cara als lectors que gaudim dels seus treballs.

Aquest darrer és el cas dels dos llibres que volem ressenyar ací, ara, atés que, si bé les temàtiques són clarament diferents, el ben cert és que tenen un nexe de connexió claríssim en tant que, fonamentats en el pacient treball d'arxiu i fruit de la lectura i l'anàlisi dels processos de la Inquisició en dos àmbits tan allunyats com el virregnat de Nova Espanya –a Amèrica- i el regne de València –a la península Ibèrica-, però que, amb tot, tenien molts punts en comú des de moltes òptiques: governats per les mateixes elits dominants, es miraven la dona amb uns ulls ben semblants i, en especial, s'entestaven a posar fronteres a la lliure expressió d'aquest grup poblacional tan important i tan silenciada al llarg de la història.

Publicacions de la Universitat de València ha tret a la llum fa ben poc un volum interessant que ens acostava a la realitat espiritual, material i de la mentalitat de les dones, basat en casos que ens han perviscut en la documentació inquisitorial. *Per la reixeta. Sol·licitació sexual en confessió davant la Inquisició de València (1651-1819)*, d'Albert Toldrà i Vilardell –doctor en Història per la Universitat de València- es publicava el 2016 i ens ha fet arribar els testimonis de les dones que, víctimes dels abusos dels seus confessors i presoneres en els convents femenins tan abundants a la València d'aquells segles, havien d'enfrontar-se, a més, amb l'acció repressora de la Inquisició, si s'atreïen a oposar-se als desitjos carnals de qui havien de ser els seus guies d'esperit. A partir del treball en el fons conservat a l'Arxiu de la Universitat de València, Toldrà fa un recorregut per temes com les «aproximacions» i els «contactes» –que n'eren l'inici- i passa a referir-nos altres estadis com els de la «fornicació» o altres realitzacions més perverses –fetitxismes, sacrilegis, violències físiques i sadomasoquismes diversos- que ens causen sorpresa i que ens mostren com, en aquestes matèries, la humanitat es repeteix al llarg dels segles –malauradament sense remei. El volum continua fent una anàlisi de l'acte processal que recollia tota aquella informació i, abans d'oferir-nos unes reflexions finals, analitza i dibuixa perfectament les figures principals de la història: la sol·licitada i el sol·licitador, és a dir, els dos elements en joc en la *sol·licitació*, un delictes que es trobava perfectament delimitat i tipificat i que es podria resumir com l'abús que cometia el sacerdot confessor, en demanar al penitent que cometés actes deshonestos –sexuals-, per a satisfacció del clergue. El delictes, que es castigava amb penes més o menys simbòliques, havia de ser obligatòriament denunciat per qui el patia... Però, vista l'efectivitat del càstig, devia ser poc freqüent aquella denúncia, per part d'aquelles dones que havien de suportar-lo. No cal dir que el treball de Toldrà ens transmet amb tot luxe de detalls aquelles malaltisses relacionades sexuals –o els seus intents- i que, si el llibre es troba ple d'anècdotes comentades, a més a més, conté dos annexos que recullen punt per agulla dos casos concrets: els de fra Francesc Carrà i el de fra Tomàs de Sant Vicent, tots dos de la segona meitat del segle XVIII.

Per la seua banda, el segon llibre que comentem, *Enfermar i curar. Historias cotidianas de cuerpos e identidades femeninas en la Nueva España*, ha estat publicat aquest mateix any 2017 i és obra de la doctora en Història pel Colegio de México, Estela Roselló Soberón, qui, a través, també, de materials conservats als arxius inquisitorials, s'acosta a la història cultural i tracta de veure quin va estar el procés de construcció del jo interior i la seua relació amb el cos. Una relació que ben sovint l'autora descobreix quan els personatges que omplien la seua investigació se'ns revelen com curanderes

o sanadores dels cossos i de les ànimes –en especial, dels dolors derivats del mal d’amor. Situat cronològicament en el barroc i geogràficament al virregnat de Nova Espanya, el llibre de Roselló es mira el barroc hispànic des del punt de vista de la cultura que afecta persones i personatges –amb la dona com a centre del seu treball–, i passa a mirar-se, després, la funció social de la dona com a sanadora de la societat i la relació d’aquestes amb les figures de les heroïnes i de les bruixes: dues cars –quasi- d’una mateixa moneda. A la segona part del volum, se’ns va veure el cos de la dona d’aquells segles i en aquelles terres com el centre de la construcció de la identitat i de la intimitat femenines i es passa a poc a poc des de la teoria –allò que es teoritzava durant el barroc- a la praxi, amb casos apassionats de llegir, com els de Micaela Ybarra, Francisca Avilés, Antonia López de Cárdenas, Ana de Estrada, Manuela María, donya Ana Manríquez de Lara, Agustina de Lara i els seus fantàstics *chupamirtos* i altres dones com Tomasina del Castillo, Micaela de Linares, Inés Cano de Motezuma, la madre Chepa i d’altres que construeixen, amb els seus casos específics, el discurs de la malaltia, la curació, els problemes de l’amor i la parella –des de l’òptica femenina– o les complicitats que s’establien entre les dones, quan aquestes es trobaven amb problemes amorosos. Finalment, Estela Roselló ens fa un *excursus* d’història de les mentalitats, des de la contemplació d’un objecte quotidià que va pertànyer a Isabel Hernández: el seu espill, testimoni mut de la seua vida.

Comptat i debatut, els dos llibres que hem comentat són, clarament, mostra de l’interés per la història de la dona i, més encara, per la història íntima de les dones –potser la part més negada, més castigada i més oculta en tota mena de documents. Només la literatura ens deixa entreveure –i quasi sempre des del filtre imposat pels homes *autors*– una part d’aquelles mentalitats femenines que sols molt escassament podien manifestar-se a través d’una escriptura molt poques vegades lliure. De fet, *Per la reixeta* i *Enfermar y curar*, en la mesura que s’aparten tant com poden de l’element masculí de filtració –i no sempre és possible, perquè, amb tot, els escrivans eren homes–, ens permeten escoltar la veu més pròxima a les realitats femenines d’aquells temps, en àmbits i situacions complexes que rarament acabaven bé, però que, amb tot, ens serveixen, ara, per fer una anàlisi d’aquell món pretèrit que, en llegir-lo des de la nostra òptica, resulta apassionant.